

PRITARTA

Kauno miesto savivaldybės tarybos
2023 m. *linelis 20d*
sprendimu Nr. T-*306*.....

PATVIRTINTA

Kauno lopšelio-darželio „Linelis“
direktorius
2023 m. *06-26*
įsakymu Nr. V-*89*.....

KAUNO LOPŠELIO-DARŽELIO „LINELIS“ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

Informacija apie įstaigą

Švietimo tiekėjo pavadinimas - Kauno lopšelis-darželis „Linelis“
Tipas - ikimokyklinio ugdymo mokykla
Steigėjas - Kauno miesto savivaldybė
Teisinė forma - Kauno miesto savivaldybės biudžetinė įstaiga
Grupė – neformaliojo švietimo mokykla
Ugdymo kalba - lietuvių
Adresas - Savanorių pr. 236A, Kaunas, 50206
Elektroninis paštas - darzelis_linelis@inbox.lt
Telefonai - (8 37) 31 23 35, (8 37) 31 21 25.
Internetinė svetainė - <https://www.kaunolinelis.lt/>

Vaikai ir jų poreikiai

Kauno lopšelyje-darželyje „Linelis“ veikia 11 grupių iš jų 2 – taikančios netradicinį M. Montessori metodą. Ugdymo įstaigą gali lankyti 188 ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikai nuo 1 metų iki (5) 6 metų.

Vaikams, turintiems sutrikimų, teikiamos nemokamos logopedo, specialiojo pedagogo, socialinio pedagogo, psichologo paslaugos.

Darželyje veikia Vaiko gerovės komisija, kuri rūpinasi švietimo pagalba, saugios ir palankios vaiko ugdymui aplinkos kūrimu, ugdymo programų pritaikymu vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių.

Lopšelyje-darželyje „Linelis“ tėvų pageidavimu teikiamos papildomo ugdymo paslaugos. Veikia nemokamas vaikų ansamblis „Linelio žiedai“ ir „Linelio ažuoliukai“. Pagal sudarytą ir patvirtintą patalpų nuomos sutartį veikia mokami krepšinio ir pramoginių šokių būreliai.

Pedagogų pasirengimas

Lopšelyje-darželyje „Linelis“ dirba kvalifikuoti mokytojai ir švietimo pagalbos specialistai, turintys pedagogo kvalifikaciją, atitinkančią mokytojų kompetencijoms keliamus reikalavimus: ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo mokytojos, meninio ugdymo mokytojos (muzika), (šokis), (dailė), logopedė, psichologė, specialioji pedagogė, socialinė pedagogė. Mokytojų ir specialistų komanda, geba sukurti vaiko raidą skatinančią aplinką ir užtikrinti gerą vaiko savijautą;

palaikyti pozityvius santykius su vaikais ir jų tėvais. moka individualizuoti ugdymą - jį pritaikyti pagal vaiko patirtį, gebėjimus, galimybes ir poreikius. Pedagogai dirba su elektroniniu dienynu sistemoje „Mūsų darželis“, teikia tėvams informaciją apie vaikų ugdymo (si) pasiekimus ir daromą pažangą, bendradarbiauja su tėvais keičiantis informacija apie vaiką, ugdymo procesą. Esant ekstremalioms situacijoms, ugdymas organizuojamas ir nuotoliniu būdu, naudojant IKT, gaunant atgalinį ryšį iš tėvų.

Atsižvelgiant į šių dienų iššūkius, pedagogų kvalifikacijos kėlimo programa orientuota į įtraukiojo ugdymo teorinių ir praktinių kompetencijų tobulinimą. Lopšelio-darželio pedagogai savo veikloje taiko projektų metodą. Šio metodo taikymas padeda spręsti praktikoje kylančias problemas, gerinti ugdymo proceso kokybę, nuolat analizuojant ir reflektuojant savo praktinę veiklą. Projektinio darbo forma ir metodai padeda plėtoti demokratinius bendradarbiavimo santykius bendruomenėje ir ugdo profesines pedagogų kompetencijas.

Įstaigos savitumas

Lopšelis-darželis „Linelis“ įsikūręs Kauno miesto Dainavos mikrorajone Savanorių prospekte. Netoli darželio yra B. Brazdžionio namas - literatūrinis muziejus, VŠĮ Judesio studija „Strakaliukas“, prekybos centras „Hyper Maxima“, Kauno Vinco Kudirkos Viešosios bibliotekos Kalniečių padalinys, kuriame rengiamos integruotos veiklos, ugdytinių meninių darbų parodos, skaitymo balsu valandėlės, vykdomi bendri projektai. Tai mūsų ugdytinių mėgstamos, kupinos tyrinėjimų bei atradimų ugdymosi erdvės.

Lopšelis - darželis plėtoja partnerystės ryšius su Kauno Švietimo inovacijų centru, Vytauto Didžiojo universitetu, Kauno technologijos universiteto Vaižganto progimnazija, Garliavos J. Lukšos gimnazija, VŠĮ „Vaiko labui“, Dainavos mikrorajono ikimokyklinėmis ugdymo įstaigomis, Kauno lopšeliu – darželiu „Vilnelė“, Kauno Bernardo Brazdžionio pagrindine mokykla. Lankomės vieni kitų organizuojamuose renginiuose, dalinamės gerąja darbo patirtimi, vykdomė bendrus projektus, akcijas.

Ugdytiniams sudaryta galimybė vykti į išvykas: Lietuvos zoologijos sodą, Kauno tautinės kultūros centrą, Kauno Valstybinį lėlių teatrą, Kauno Algio Žikevičiaus saugaus vaiko mokyklą, dalyvauti bendruose Kauno miesto ikimokyklinių įstaigų ugdymo projektuose, renginiuose, parodose.

Lopšelyje-darželyje „Linelis“ rengiamos tradicinės šventės: Rugsėjo 1-osios rytas, Derliaus šventė, Šv. Kalėdų renginiai, Trys karaliai, Vasario 16-osios paminėjimas, Užgavėnės, Kovo 11-osios šventė, Žemės dienos šventė, Šv. Velykų šventė, lietuvių liaudies vaikų folkloro festivalis „Šėltinis“, Kalbos savaitė, prevencinė Savaitė be patyčių, Išleistuvės į mokyklą, Vaikų gynimo diena ir kt.

Įstaigos pedagogai kūrybiškai integruoja į ugdymo turinį projektinį ugdymą, aktyviai dalyvaudami tarptautinėje Europos mokyklų platformoje <https://school-education.ec.europa.eu/>. Tai galimybė visiems Europos vadovams, mokytojams ir mokiniams kurti bendrus eTwinning projektus, tobulėti ir bendradarbiauti gyvai, virtualiai ir hibridiniu būdu bei užmegzti e-partnerystės ryšius Europos mastu. Europos mokyklų platforma, pradėjusi veikti 2023 metais, yra visų mokyklinio ugdymo sektoriaus suinteresuotųjų šalių – švietimo darbuotojų, mokslininkų, atsakingų asmenų ir kitų specialistų – bendravimo, bendradarbiavimo bei kvalifikacijos tobulinimo/si erdvė, apimanti visas ugdymo pakopas nuo ankstyvojo ugdymo bei priežiūros iki pradinio, vidurinio ugdymo bei profesinio mokymo.

Darželio bendrosios patalpos - laiptinės, koridorių sienos, koridorių palangės naudojamos vaikų kūrybinių darbų parodoms eksponuoti, ant sienų įrengtos erdvinės lavinamosios priemonės ugdytinių pažintiniams motoriniams gebėjimams lavinti.

Lauko aikštelėse sukurtos edukacinės erdvės vaikų kūrybiškumui ugdyti, įrengta daug spalvingų priemonių vaikų judėjimo ir žaidimų poreikiams tenkinti.

Daug metų M. Montessori metodu dirbančiose dvejose grupėse gausu montesorinių priemonių. Sukurta aplinka atitinka šio metodo reikalavimus.

Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai

Tėvai – svarbiausi vaikų ugdytojai. Jie yra atsakingi už vaiko gerovę, sveikatą ir kokybišką ugdymą, aktyviai dalyvauja vaiko ugdymo ikimokyklinėse grupėse procese kaip partneriai, siūlo idėjas projektinei, ugdomajai veiklai, dalyvauja renginiuose vaikams, padeda jiems pasirengti. Su tėvais tariamasi dėl jų vaikų ugdymo tikslų, turinio, rezultatų, atsižvelgiama į jų lūkesčius bei individualias vaikų galias ir skirtingą ugdymosi patirtį.

Lopšelyje-darželyje „Linelis“ pripažįstami ir gerbiami šeimų kultūriniai ir socialiniai skirtumai. Tarp tėvų ir įstaigos pedagogų vyrauja lygiaverčiai bendradarbiavimo santykiai.

Dokumentai, reglamentuojantys šiuolaikinį požiūrį į vaikų ugdymą

Lopšelio - darželio „Linelis“ ikimokyklinio ugdymo programa parengta, remiantis Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 3 d., valstybiniais ikimokyklinį ugdymą reglamentuojančiais dokumentais, Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos teisės aktais, Specialiojo ugdymo įstatymu, Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija (patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. IX-1569, 2015 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. V-1308 LR švietimo ir mokslo ministro patvirtinta „Geros mokyklos koncepcija“, rekomendacijomis ikimokyklinio ugdymo mokytojui „Žaismė ir atradimai“ (2022). Kauno miesto savivaldybės nutarimais, Kauno miesto savivaldybės administracijos Švietimo ugdymo skyriaus vedėjo įsakymais, lopšelio-darželio „Linelis“ nuostatais, vidaus darbo tvarkos taisyklėmis, M. Montessori ugdymo samprata ir filosofija.

Kiekvienas vaikas pripažįstamas kaip unikali, besikeičianti, aktyvi individualybė. Jis žaidžia, kaupia patirtį, greitai mokosi, turi savitą pasaulio matymą, kuria savo vertybes. Ikimokyklinio ugdymo grupėse puoselėjamas vaiko orumas, pripažįstama vaiko nuomonė, jo teisė rinktis veiklą, spręsti, tartis. Ugdymo ir ugdymosi procesas grindžiamas socialinio teisingumo, lygiavertiškumo, tolerancijos vertybėmis. Laikomasi nuostatos, kad vaikas ugdomas ir ugdomi per visą buvimo ikimokyklinio ugdymo įstaigoje laiką.

Įstaigos darbuotojams priimtini humanistinės krypties atstovų teiginiai, kad kiekvienas žmogus yra vertybė. Jie vaiką mato kaip aktyvią asmenybę, kurios aktyvumui realizuoti būtina sąlyga - pagarba vaikui. Įstaigos pedagogai pritaria šioms nuostatomis ir kelia sau uždavinį formuoti teigiamą visuomenės požiūrį į vaiką, kaip visavertę asmenybę, nepriklausomai nuo ekonominių, socialinių ar rasinių skirtumų.

Programa atliepia šiuolaikinio vaiko poreikius, stiprina vaikų pažinimo ir mokymosi motyvaciją bei sėkmingą pasirengimą mokyklai. Programa yra lanksti, todėl bus koreguojama ir tobulinama, atsižvelgiant į vaikų pasiekimų ir pažangos vertinimo rezultatus, išryškinant ugdytinių individualumą, formuojant specialiuosius sugebėjimus, savarankiškumą, kūrybiškumą. Ji papildoma ugdomosios veiklos organizavimo naujovėmis, partnerystės pagrindais siūlomomis šeimos idėjomis projektinei veiklai kurti, atliepiančios tėvų lūkesčius ir pageidavimus, pedagogų pastebėjimus ir rekomendacijas.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Demokratiškumo – tai lygiavertė partnerystė tėvai – vaikas – pedagogas, dėmesys ir pagarba kiekvienam vaikui, kaip asmenybei, tikėjimas geraisiais vaiko pradais ir jo galiomis, įveikiant sunkumus, taikant šiuolaikinius ugdymo būdus. Vaikui suteikiama galimybė rinktis veiklą, būti gerbiamu ir pripažintu bei lygiaverčiu partneriu, taikyti šiuolaikinius ugdymo būdus.

Humaniškumo – pripažįstama teisė būti kitokiam, vaikas gerbiamas, kaip asmenybė, turinti ryškių prigimtinių bruožų, kuriuos reikia padėti ugdyti. Ugdymas vyksta ramioje, saugioje aplinkoje, kurioje vaikas turi galimybių išreikšti save, parodyti savo gebėjimus, kūrybiškumą

Tautiškumo – grindžiamas etnokultūrinėmis vertybėmis, puoselėjant ir atgaivinant šeimose lietuvių liaudies kultūrą, papročius, tradicijas.

Individualizavimo – atsižvelgiant į vaiko turimą patirtį, jo poreikius ir interesus, galimybes, socialinius ugdymosi poreikius, sociokultūrinę aplinką. Vadovaujames nuostata, kad kiekvienas vaikas yra vienintelis, unikalus, turintis ryškų, tik jam vienam būdingą bruožą.

Prieinamumo – sudaryti sąlygas ugdytis socialinės atskirties, specialiųjų poreikių, gabiems vaikams.

Laisvė drausmėje – M. Montessori laisvė - tai laisvė daryti gerai. Gerumas veda prie savarankiškumo, tvarkos, darnumo, saviuklos ir drausmės. Vaiko laisvė saistoma gero, mandaus elgesio taisyklėmis. Drausmės pagrindas tvarka ir laisvė. Vaikui reikalinga pagalba, bet netiesiogiai. Būdamas laisvas, vaikas pats savo jėgomis išmoks savarankiškai veikti.

Integralumo – socialinės, kultūrinės ir etninės aplinkos reiškiniai, tradicijos, bei vertybės įjungiamos į vaikų veiklas, įvairiai siejant integruojančias temas, ugdant kompetencijas, garantuojant vaiko asmenybės skleidimąsi pagal amžių, skatinant vaiką suvokti supančio pasaulio vientisumą. Siekiama užtikrinti vaikų su spec. poreikiais integraciją į darželio ir visuomenės gyvenimą.

Atsinaujinimo – sparčiai kintant aplinkai, priimant gausios informacijos iššūkius, ugdomas gebėjimas nebijoti pokyčių ir mokėti juos įtakoti, rinktis, neprarasti noro mokytis visą gyvenimą.

III. TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Tikslas – atsižvelgiant į pažangiausias mokslo ir visuomenės raidos tendencijas, kurti sąlygas, padedančias vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, taip pat ir etninės, socialinius, pažintinius poreikius.

Uždaviniai

- Sukurti saugią, nuolat kintančią, ugdančią, vaiko prigimtį atitinkančią, jo fizinių ir dvasinių galių vystymąsi stimuliuojančią, individualius vaiko poreikius ir gebėjimus bei raidos stadijas atliepiančią aplinką.
- Kurti ugdymo turinį, atliepiantį kiekvieno vaiko poreikius ir išgales augti ir bręsti.
- Stiprinti vaiko nuostatą tyrinėti, eksperimentuoti, atrasti ir mokytis žaidžiant.
- Padėti vaikams ugdytis domėjimąsi materialiu ir dvasiniu tautos paveldu: tautosaka, tautodaile, etnomuzika, muziejais, etnografiniais papročiais ir tradicijomis;
- Bendrauti ir bendradarbiauti su šeima, palaikant pasitikėjimą, abipusį supratimą, pagarbą ir keitimąsi patirtimi, puoselėjant šeimos ir vaiko kultūrą.

IV. UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

Ikimokyklinio ugdymo programos turinys orientuotas į svarbiausius vaikų pasiekimus - vaikų asmenybės brandinimą, sėkmingą ugdymosi pažangą, gerus ugdymosi rezultatus visose 18 pasiekimų sričių. Lentelės skiltyje „Vaikų pasiekimai nuo 1-3 m. ir 3-6 m.“ numatyta kiekvienos pasiekimų srities vertybinė nuostata ir esminis gebėjimas, kuriuos gali vaikas pasiekti iki šešerių metų. Lentelės skiltyje „Ugdymo gairės“ – ikimokyklinio ugdymo auklėtojas kuria vaiko ugdymosi situacijas, kad vaikas pasiektų konkrečiame žingsnyje numatytus rezultatus.

Ugdymo metodai

Žaidimai: didaktiniai, siužetiniai, statybiniai, vaidmeniniai, naratyviniai, judrūs, ramūs, liaudies, muzikiniai, rateliai, stalo, loto, žaidimai ir edukaciniai užsiėmimai prie interaktyvios lentos, interaktyvių grindų, planšetiniais kompiuteriais ir kt.

STEAM metodas: integralus, į kompleksišką tikrovės reiškinių pažinimą, pritaikymą ir problemų sprendimą orientuotas mokymo metodas, paremtas vaikų kūrybiškumo skatinimu. Taikant STEAM metodą vaikų gebėjimai yra lavinami gamtos mokslų, matematikos, meno, technologijų ir inžinerijos srityse; akcentuojamas kūrybiškumas, tyrinėjimų grindžiamas mokymas(is), pedagogo kaip pagalbininko, konsultanto vaidmuo.

Projektų metodas: aktyvaus, patirtinio ugdymo(-si) metodas, taikomas, laikantis labai aiškių ir konkrečių etapų, projektai turi nusistovėjusią struktūrą; kartu metodas yra itin lankstus ir kontekstualus: jis susijęs su santykiais, susitarimais, su vaikų veiklos prasingumu, su „ugdymu kiekvienam ir visiems“. Vaikai gali aktyviai dalyvauti, nepriklausomai nuo jų raidos, gebėjimų ir pasiekimų; dėmesys kreipiamas į vaiko individualumą, visi vaikai vienodai svarbūs projekte ir visi įtraukiami į projektinį darbą. Vaikai savo gyvenimą kuria patys, nes dalyvauja, planuojant veiklas. Tai reiškia, kad pripažįstama ir gerbiama vaiko perspektyva, vaiko balsas, vaiko kultūra.

Bendravimo ir bendradarbiavimo metodai: grupės taisyklių kūrimas, probleminių situacijų sprendimas, vaiko jausmų raiška, jautrumo kitam skatinimas, patirtinis mokymasis veiklos organizavimas su tėvais.

Pažinimą skatinantys metodai: ekskursijos, išvykos, tyrinėjimai, eksperimentavimai, stebėjimai-atradimai, projektai.

Ugdomosios aplinkos kūrimą skatinantys metodai: edukacinės erdvės, įvairūs daiktai, žaislai, baldai, vaizdinės priemonės.

Vaiko saviraišką ir kūrybiškumą skatinantys metodai: naujų sumanymų kūrimas, įgyvendinimas; improvizavimas; kūrybinės raiškos renginių organizavimas; švenčių ir tradicijų kūrimas; estetiškos aplinkos kūrimas ir kt.

Sveiką gyvenseną skatinantys metodai: diskusijos, pokalbiai apie asmens higieną, saugų elgesį ir sveiką mitybą, judrieji ir sportiniai žaidimai, taisyklingą judėjimą ir fizinį aktyvumą skatinantys renginiai, pasivaikščiojimai lauke.

Emocinį ir socialinį ugdymą/si skatinantys metodai: dr. A. Tamušauskaitės adaptuotas doc. L. Navickienės „Emocinio imitavimo metodas“, stimuliacinis metodas.

Ugdymo turinio realizavimui Kauno lopšelyje-darželyje „Linelis“ sukurta saugi, estetiška, vaiko fizinę ir psichinę raidą stimuliuojanti ugdomoji aplinka, kuri skatina vaiko aktyvumą, norą žaisti, pažinti, stebėti, kurti, tyrinėti, ieškoti, atrasti, bendrauti ir bendradarbiauti, improvizuoti ir savitai išreikšti save. Joje gausu ugdymo(-si) priemonių, atitinkančių vaikų amžių, gebėjimus, individualius poreikius bei ugdymo tikslus.

Programos įgyvendinimui naudojamos ugdymo(si) priemonės - tikslingos, veiksmingos, ekologiškos, įvairios ir keičiamos pagal galimybę: vaizdinės ugdymo (si) priemonės (žemėlapiai, plakatai, tautinio, religinio, gamtosauginio, meninio turinio atributika ir kt.); priemonės pažintinei veiklai (žmonių buities, profesijų atributai, žaislai, transporto priemonės, įrankių rinkiniai, eismo ženklai, gyvūnų, paukščių figūrėlės ir kt.); kalbos ugdymui (enciklopedijos, paveikslai, žurnalai, vaikiškos knygelės, pratybos, pasakų įrašai ir kt.); žaidimų ir kūrybos priemonės bei medžiagos - žaidimai ir žaislai socialinių įgūdžių raidai (siužetiniai, konstrukciniai, techniniai žaislai, šviesos stalai ir kt.); priemonės meninei raiškai (tapymui, lipdymui, muzikavimui, vaidybai, instrumentai, ir kt.), judesiui (kamuoliai, šokdynės, lankai, sportinis inventorių ir kt.); įranga (flanelinė lenta, magnetinės lentos, kamštinės lentos, širmos, kilimėliai, kilimai, pagalvėlės, lovytės, sekcijos, lentynos, spintelės, smėlio stalai ir kt.); informacinės priemonės (kompiuteriai, planšetiniai kompiuteriai, interaktyvus ekranas, interaktyvios grindys, video-audio aparatūra, kompiuteriniai didaktiniai žaidimai, mokomoji programinė, techninė įranga, metodinė medžiaga, informacinės ir vaizdinės priemonės).

Socialinė kompetencija

Ikimokykliniame amžiuje vaikas siekia būti pripažintas ir gerbiamas, koks jis yra. Vaiko gera savijauta kolektyve (grupėje ar kitoje aplinkoje) lemia jo savivoką, savigarbą, emocijas ir jų raišką, savireguliaciją ir santykius su aplinkiniais žmonėmis.

Veiklos pasiekimų sritys:	
Emocijų suvokimas ir raiška	
Vaikų pasiekimai 1–3 m.	Ugdymo gairės
<p>Vertybinė nuostata. Jausti įvairias emocijas, atspindėti kitų vaikų emocijų raišką ir tinkamai reaguoti.</p> <p>Esminis gebėjimas. Atranda savo emocijų raiškos būdus. Emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atsiliepia į kito jausmus (užjaučia, padeda).</p>	<p>Kalbinti vaiką ir pavadinti jo reiškiamas emocijas. Pasirūpinti vaiku, kai jis jaučiasi blogai. Jautriai reaguoti į vaiko rodomus emocijas – veido mimika, susitapatinti su jo nuotaika, komentuoti emocijas ar jausmus, juos pavadinti.</p> <p>Pavadinti pagrindines emocijas, atpažinti kitų elgesį. Pradėti valdyti savo emocijas. Apibūdinti situacijas, kuriose kilo jausmai. Apibūdinti jausmus sukėlusius situacijas ir priežastis. Išreikšti jausmus tinkamais būdais. Numatyti kaip jaustųsi pats ar kitas įvairiose situacijose. Kūno išraiška pavaizduoti jausmus (vaidybą). Klausytis įvairių balso įrašų, sekamų pasakų, padavimų, deklamuoti eilėraščius, dalyvauti šventinėse programose. Žaisti žaidimus, išreikšti savo nuomonę. Apžiūrinėti paveikslėlius.</p>
Vaikų pasiekimai 3–6 m.	Ugdymo gairės
<p>Vertybinė nuostata. Laisvos būsenos atsiradimas – buvimas pačiu savimi. Domisi savo ir kitų emocijomis.</p> <p>Esminis gebėjimas. Padeda atpažinti ką jaučia, pastebi kitų emocijas ir skirtingai į jas reaguoja. Gali emocijas sukelti, įsijausti ir išreikšti.</p>	<p>Sudaryti vaikui pasirinkimo situacijas, naudoti tik būtinus draudimus. Vaiko protestą suprasti kaip jo poreikių ir norų išraišką, o ne kaprizą. Pasitikti ir išlydėti vaiką su šypsena, pagirti. Skirti pakankamai individualaus dėmesio – domėtis, ką jis veikia, pritarti žvilgsniu, šypsena, pasidžiaugti pasiekimais. Bendraujant su vaikais tinkamose situacijose paminėti vaiko vardą ir lytį. Kalbėtis, ką mėgsta žaisti berniukai ir mergaitės. Pakomentuoti ir pagirti vaiko darbelius ir</p>
Savivoka ir savigarba	
Vaikų pasiekimai 1–3 m.	Ugdymo gairės
<p>Vertybinė nuostata. Save vertina teigiamai.</p> <p>Esminis gebėjimas. Supranta savo asmens tapatumą, pasako, kad yra berniukas/mergaitė, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.</p>	<p>Sudaryti vaikui pasirinkimo situacijas, naudoti tik būtinus draudimus. Vaiko protestą suprasti kaip jo poreikių ir norų išraišką, o ne kaprizą. Pasitikti ir išlydėti vaiką su šypsena, pagirti. Skirti pakankamai individualaus dėmesio – domėtis, ką jis veikia, pritarti žvilgsniu, šypsena, pasidžiaugti pasiekimais. Bendraujant su vaikais tinkamose situacijose paminėti vaiko vardą ir lytį. Kalbėtis, ką mėgsta žaisti berniukai ir mergaitės. Pakomentuoti ir pagirti vaiko darbelius ir</p>
Vaikų pasiekimai 3–6 m.	Ugdymo gairės
<p>Vertybinė nuostata. Tiksliam savo jausmų,</p>	

<p>interesu, vertybių ir teigiamų asmeninių ypatybių vertinimas. Esminis gebėjimas. Teisingai save įsivertinant susiformuoja pasitikėjimo savimi jausmai.</p>	<p>pasiekimus atėjusiems jo pasiimti tėveliams, kad vaikas tai girdėtų. Pasakyti savo ir kito jausmus, norus. Suprasti, kad kitas negalėjo matyti to ką matė jis, nes kitas žmogus nebuvo šalia. Manyti, kad jis yra geras, todėl jį kiti palankiai vertina. Suprasti, kad jis buvo (kūdikis), yra (vaikas) ir visada bus tas pats asmuo užaugęs (vyras) (moteris). Jaustis esąs šeimos, vaikų grupės narys. Siekti kitų dėmesio, palankių vertinimų. Įvardyti savo norus, jausmus. Pasakyti savo tautybę. Save vertinti teigiamai, pasitikėti savimi ir savo gebėjimais. Priskirti save giminei (tetos, seneliai, pusseserės), pradėti suprasti kas nuo jo norų ir pastangų priklauso. Klausytis lietuvių liaudies pasakų, kuriose aiškiai skiriamas gėris ir blogis. Įsivertinti savo elgesį. Žaisti emocinį intelekto žaidimą. Kurti plakatus.</p>
Santykiai su suaugusiais ir bendraamžiais.	
Vaikų pasiekimai 1–3 m.	Ugdymo gairės
<p>Vertybinė nuostata Šiltas artimas emocinis ryšys su suaugusiais Esminis gebėjimas. Pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje veikloje, iš jų mokosi, tariasi, derasi. Draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalijasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda).</p>	<p>Sukurti ir laikytis atsisveikinimo su tėvais ritualų. Pastebėti, kada vaikui reikia auklėtojo dėmesio, paskatinti, padrausinti vaiką. Vaikui supykus, užsispyrus reaguoti pozityviai. Bendradarbiauti su vaiko tėvais, sužinant naujus jo pasiekimus, įpročius bei informuoti apie įstaigoje praleistą dieną. Skatinti vaiko savarankiškumą. Į grupę retsykiais pasikviesti svečių, kvieisti tėvus ir senelius dalyvauti ugdymo procese. Paskatinti vaikus žaisti greta. Komentuoti jų norus, emocijas, veiksmus. Atsiliepti į vaiko pagalbos prašymus. Padėti įgyvendinti ketinimus, atsižvelgiant į kitų norus. Ilgainiui pratinti ir skatinti vaikus žaisti kartu. Svečiuotis kitose grupėse. Dalyvauti pramogose, šventėse, išvykose. Klausytis patarlių, priežodžių, bandyti suprasti jų prasmę. Žaisti kolektyvinius ir stalo žaidimus. Padėti auklėtojui grupės žaislų tvarkyme. Žaisti kartu su bendraamžiais, pasitikėti pedagogais. Įsitraukti suaugusįjį į savo žaidimus ir bendrą veiklą. Draugams siūlyti savo žaidimų idėjas. Padėti kitam vaikui. Bandyti tinkamus būdus. Išsakyti priešišką nei suaugusiojo nuomonę. Rodyti iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti. Turėti draugą. Suprasti žodžių ir veiksmų pasekmes. Išklaustyti kitų nuomonę ir iš jos mokytis.</p>
Vaikų pasiekimai 3–6 m.	
<p>Nuostata Suaugusieji ir vaikai jam padeda patenkinti biologinius, psichinius, emocinius visuomeninius reikmenis, jiems tarpininkaujant jie sužino apie pasaulį. Nuo pat pirmųjų gyvenimo dienų vaikai bendrauja su suaugusiais ir vaikais. Esminis gebėjimas. Susiformavę vaiko gebėjimai turi teigiamus pagrindus tolesniame gyvenimo etape, užaugę lengviau pripranta prie kolektyvo, kuriame stengiamasi įgyvendinti vaikystėje jiems įdiegtas socialinio elgesio taisykles.</p>	
Savireguliacija ir savikontrolė	
Vaikų pasiekimai 1–3 m.	Ugdymo gairės
<p>Vertybinė nuostata Bando kontroliuoti savo emocijų raišką ir elgesį. Esminis gebėjimas Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, bendraudamas su kitais.</p>	<p>Į vaiko išreikštus poreikius reaguoti nuosekliais, pastoviais veiksmais, intonacijomis, žodžiais. Nustatyti vaikui ir jo veiklai būtinus apribojimus ir nuosekliai jų laikytis. Suteikti galimybę išreikšti savo emocijas. Vaiko elgesiui reguliuoti taikyti veido mimiką ir balso intonacijas. Parodyti, kaip reikia elgtis vienoje ar kitoje situacijoje. Taikyti kiekvienam vaikui priimtina dienos ritmą bei nusiramino būdus. Skatinti vaikus vartoti</p>
Vaikų pasiekimai 3–6 m.	
Vertybinė nuostata	

<p>Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį Esminis gebėjimas Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito), įsiau drinęs nusiramina.</p>	<p>žodžius, pasakant, ko jie nori, o ne fizinę jėgą. Paaiškinti ar suvaidinti, kaip vaiko elgesys įskaudina kitus. Pasiūlyti būdų kaip valdyti savo emocijas ir spontaniškus impulsus. Žaisti žaidimus, pasakoti istorijas, padedančias mokytis spręsti konfliktines situacijas ir rasti tinkamą išeitį. Sudaryti paprastos kasdienės elgesio grupėje taisykles, kurių dėka vaikai mokytųsi laikytis tvarkos ir susitarimų. Skatinti vaiko pastangas pačiam spręsti problemas. Padėti įvardyti sudėtingus jausmus: nusivylimą, nerimą, pavydą. Leisti vaikams žaisti kovos žaidimus, nustatyti ribas, aiškintis su vaikais skirtumus tarp kovinių žaidimų ir peštynių tikrovėje.</p>
Problemų sprendimas	
<p style="text-align: center;">Vaikų pasiekimai 1 – 3 m.</p> <p>Vertybinė nuostata Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams įveikti. Esminis gebėjimas Ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, bendraudamas ir mokosi įveikti nesėkmes.</p>	<p style="text-align: center;">Ugdymo gairės</p> <p>Rodyti vaikams būtinus veiksmų su daiktais būdus. Patarti, kaip elgtis įvairiose situacijose. Skatinti imtis pagal vaikų galimybes sudėtingos veiklos, jį padrąsinti. Pateikti kelis sprendimo būdus, padedančius įveikti kliūtis, kad vaikas pasirinktų vieną iš jų. Padrąsinti savarankiškai bandyti įveikti iššūkį ar problemą. Kartu ieškoti išeities iš susidariusios probleminės situacijos. Siūlyti problemų užduočių, kurias įveikti turėtų patys. Skaityti kūrinčius apie įvairius žmonių ketinimus, poelgius ir jų pasekmes.</p>
<p style="text-align: center;">Vaikų pasiekimai 3 – 6 m.</p> <p>Vertybinė nuostata Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams įveikti. Esminis gebėjimas Ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, bendraudamas ir mokosi įveikti nesėkmes.</p>	

Sveikatos saugojimo kompetencija

Vaikų sveikatos saugojimą ir stiprinimą, sveikos gyvensenos įgūdžių ugdymą, judėjimo poreikio tenkinimą.

Veiklos pasiekimų sritys:	
Kasdienio gyvenimo įgūdžiai	
<p style="text-align: center;">Vaikų pasiekimai 1– 3 m.</p> <p>Vertybinė nuostata Noriai ugdomi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius. Esminis gebėjimas Tvarkingai valgo, savarankiškai apsirengia ir nusirengia, saugoja sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje .</p>	<p style="text-align: center;">Ugdymo gairės</p> <p>Skatinti vaiką valgyti savarankiškai, pasakant ar parodant, kaip valgo grupės vaikai. Atsižvelgiant į vaiko įgūdžius sodinti ant puoduko. Mokyti nusirengti bei apsirengti tam naudojant lėlytes su drabužėlių rinkiniais. Žaisti žaidimus imituojančius rengimosi veiksmus. Rengiant vaiką pratinti nusirengti ir apsirengti tam tikra tvarka. Skatinti ragauti ir valgyti įvairių maistą. Pratinti maistą gerai sukramtyti, neskubinti valgyti. Pratinti keltis nuo stalo tik baigus valgyti. Modeliuoti žaidybines situacijas, kuriose formuojasi maitinimosi ritmo suvokimas, mokomasi stalo servravimo taisyklių. Žaidžiant vaikai mokomi atskirti pagrindines produktų grupes – pieną, mėsą, vaisius, daržoves. Kalbėtis su vaikais apie sveikos mitybos piramidę.</p>
<p style="text-align: center;">Vaikų pasiekimai 3 – 6 m.</p> <p>Vertybinė nuostata Noriai ugdomi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius. Esminis gebėjimas Palaiko kūno švarą ir aplinkos tvarką; Tvarkingai valgo, savarankiškai pasirūpina</p>	

<p>asmens higiena ir apranga. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.</p>	<p>Diskutuoti, kurie iš jų vartojamų produktų yra naudingiausi jų augimui ir gerai savijautai. Pasakoti apie per didelio saldumynų kiekio žalą organizmui.</p> <p>Organizuoti įvairių kūrybinių darbų (piešinių, inscenizacijų ir t. t.) kūrimą, jais skatinti pasirinkti sveikus produktus ir patiekalus. Klausyti skaitomų knygelių, vaidinti, žaisti lotą, žiūrėti filmukus apie žmogui naudingus maisto produktus. Mokyti vaikus ieškoti informacijos enciklopedijose, internetinėse svetainėse.</p> <p>Primenant eiliškumą, skatinti vaikus savarankiškai apsirengti ir nusirengti, tvarkingai susidėti drabužius.</p> <p>Žaidžiant vaidmeninius žaidimus, įtvirtinti asmens higienos įgūdžius.</p> <p>Skatinti sutvarkyti žaislus, su kuriais žaidė, įvairiai motyvuojant, padedant.</p> <p>Organizuoti saugaus elgesio veiklos (viktoringos, pramogos, projektai, išvykos), susitikimus su medicinos darbuotojais, gaisrininkais ir kt.</p> <p>Vaikus skatinti stebėti savo ir kitų taisyklingą laikyseną.</p>
Fizinis aktyvumas	
Vaikų pasiekimai 1 – 3 m.	Ugdymo gairės
<p>Vertybinė nuostata Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.</p> <p>Esminis gebėjimas Lipa pakaitiniu žingsniu, geriau derina akies-rankos-kojų judesius eidamas, bėgdamas, ropodamas, šokinėdamas spontaniškai ir pamėgdžiodamas suaugusiojo veiksmus.</p>	<p>Siūlyti žaidimus, lavinančius ir įtvirtinančius vaiko judėjimą. Sudaryti sąlygas nešioti žaislų „takelių“ tarp dviejų virvių, stumdyti žaislinį vežimėlį, vaikytis ir ridenti kamuolį, joti ant linguojančių žaislų, važiuoti pasispiriant kojomis, pakviesti eiti „tilteliu“ paskui save. Sudaryti sąlygas laiptoti kopėtelėmis, siekiant tikslo – pauostyti, pasiekti, nukabinti. Kartu su vaikais imituoti šuoliuojančius gyvūnus. Ridenti, gaudyti, mėtyti, spardyti kamuolius. Siūlyti žaidimus ir žaislus, kuriuose atliekami sukamieji plaštakos judesiai.</p>
Vaikų pasiekimai 3 – 6 m.	
<p>Vertybinė nuostata Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.</p> <p>Esminis gebėjimas Eina, bėga, lipa, šokinėja, išlaiko pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai atlieka veiksmus, reikalaujančius tikslios akių – rankos koordinacijos, išlavintos smulkiosios motorikos judesių.</p>	<p>Siūlyti įvairių žaidybinių situacijų, skatinančių vaikščioti ant pirštų, kulnų, važinėti triratukais, paspirtukais.</p> <p>Organizuoti veiklą, kurios metu atliekami ritminiai judesiai pečiais, galva, mušinėjami, mėtomi kamuoliai, ėjimas keičiamas bėgimu, vaikas turi eiti, bėgti, perlipti suola, pralįsti po kėde ir t. t.</p> <p>Organizuoti bėgimo estafetes, įvairių šuolių žaidimus, šokinėti per šokdynę, lanką.</p> <p>Žaisti įvairius sportinius ir judriuosius žaidimus, kad vaikai galėtų varžytis tarpusavyje (krepšinių, futbolo ir kt.)</p> <p>Siūlyti vaikams įvairių kirpimo žirkklėmis, apvedžiojimo pieštuku užduočių.</p>

Komunikavimo kompetencija

Kalbėjimo ir bendravimo su vaikais ir suaugusiais skatinimą, aktyviojo ir pasyviojo žodyno turtinimą ugdant pasakojimo įgūdžius ir gebėjimą klausyti, meilės gimtajai kalbai ugdymą, vaikų literatūros kūrinių pažinimą.

Veiklos pasiekimų sritys:
Sakytinė kalba
<i>Klausymas ir kalbėjimas</i>

Vaikų pasiekimai 1 – 3 m.	Ugdymo gairės
<p>Vertybinių nuostata Nusiteikęs išklausti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.</p> <p>Esminis gebėjimas Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, pradeda mėgdžioti suaugusiųjų kalbą, kalba su suaugusiais ir vaikais 3-4 žodžių sakiniais.</p>	<p>Tiesiog kalbėti su vaiku. Kalbėti apie tai, ką tuo metu darote ir matote, apie artimiausios aplinkos daiktus, reiškinius, tą patį dalyką nusakyti kuo įvairesniais žodžiais. Taisyklingai vadinti su juo bendraujančius suaugusiuosius, įvardyti kūno dalis. Skatinti vaiko klausinėjimą. Sutapatinti žodžio tarimą su daikto ar veiksmo rodymu. Kasdien raiškiai deklamuoti, pasakoti trumpus tekstus, dainuoti daineles. Mokyti suprasti suaugusiojo prašymus.</p>
<p>Vaikų pasiekimai 3 – 6 m.</p> <p>Vertybinių nuostata. Nusiteikęs išklausti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.</p> <p>Esminis gebėjimas. Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreiškdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.</p>	<p>Palaikyti vaiko norą tarti, kartoti žodžius. Skatinti kartoti dainelių, eilėraščių žodžius, frazes, juos papildant kūno kalba. Žaisti žaidimus, kurių metu vaikui reikia šokinėti, pliaukšėti delnais, trepsėti.</p> <p>Skatinti vaiką nuolat pasakoti apie save, savo šeimos narius, savo norus. Kalbinėmis užduotimis skatinti vaikus nusakyti aplinkos reiškinių savybes, ieškoti įvykių priežasčių ir pasekmių. Skatinti vaiko kalbėjimą, bendravimą, pateikiant taisyklingo kalbėjimo modelius.</p> <p>Pasidžiaugti kiekvienu vaiko žodinės kūrybos bandymu, neprieštaraujant, nekritikuojant, užduodant vaikui atvirus klausimus.</p> <p>Skatinti išgirsti pirmą ir paskutinį garsą žodžiuose, su atpažintu garsu sugalvoti naujų žodžių. Žaisti įvairius kalbinius žaidimus (garsų keitimo, ritmines daineles ir kt.)</p> <p>Inicijuoti eilėraščių, istorijų, pasakų kūrimą, sugalvojant pasakos pradžią ar pabaigą, kurti dialogus, inscenizacijas, vaidinimus.</p> <p>Skatinti klausinėti apie tai, kas jiems įdomu, negirdėta, diskutuoti tarpusavyje ir su suaugusiais.</p> <p>Pasakoti vaikams apie jiems nepažįstamą patirtį, skatinant juos kurti pasakojimus apie nekasdienius, fantastinius nuotykius, personažus, vartojant išgalvotus žodžius, kalbą.</p>
Rašytinė kalba	
<i>Skaitymas ir rašymas</i>	
Vaikų pasiekimai 1– 3 m.	Ugdymo gairės
<p>Vertybinių nuostata Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.</p> <p>Esminis gebėjimas Pradeda pažinti aplinkoje esančius rašto simbolius, įvairiomis rašymo priemonėmis keverzoja grafinius vaizdus, raides.</p>	<p>Leisti vaikui pačiam laikyti knygutę, versti lapus. Rodyti paveikslėlius, kalbėti apie juos. Skaitant ir vartant knygeles skatinti vaikų žodinę ir kūno kalbą, skaitomų kūrinių tekstą sieti su vaikų gyvenimu. Skaityti vaikui kelis kartus per dieną, parinkus trumpus tekstus, kuriuose kartojasi tie patys žodžiai. Skirtingai perteikti atskirų personažų kalbą. Skatinti pavadinti kiekvieną paveikslėlį. Nuolat atkreipti dėmesį į vaikų aplinkoje esančius simbolius, aiškinti jų reikšmę. Sudaryti sąlygas vaiko rašinėjimams popieriaus ir jų amžiui tinkančių įvairių rašiklių.</p>
<p>Vaikų pasiekimai 3 – 6 m.</p> <p>Vertybinių nuostata. Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.</p> <p>Esminis gebėjimas. Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.</p>	<p>Skatinti keverzonėmis užrašyti savo vardą, pavardę, norus, pasirašinėti po dailės darbais, grupės ar viešoje bibliotekoje atsiimant knygas ir kt.</p> <p>Ieškoti aplinkoje žodžių, kuriuose yra vaiko vardo raidės, verti vardo, pavardės raidžių karolius.</p> <p>Kurti rankų darbo knygeles su paslaptinomis durelėmis, langeliais, uždengtais paveikslėliais ir kt., sugalvoti rankų</p>

	<p>darbo knygelėms pavadinimus, tekstus.</p> <p>Skatinti savarankiškai kurti skelbimus, sveikinimus, kvietimus, kopijuoti atskiras raides, žodžius, rašyti savo vardą įvairiais rašikliais, kompiuteriu.</p> <p>Siūlyti skaitytas pasakas atvaizduoti įvairiomis raiškos priemonėmis.</p> <p>Skatinti vaiką kopijuoti reikiamus žodžius, raides, simbolius nuo pavyzdžių, įdomią informaciją perrašyti ar savarankiškai užrašyti kompiuteriu.</p>
--	---

Pažinimo kompetencija

Domėjimasi viskuo, kas supa vaiką: gamta, jos reiškiniais, žmonėmis jų jausmais, darbu, kūryba, daiktais, technika, įvairia veikla ir pan. Ugdyti vaikų saviraišką, mąstymo pradmenis, skatinti poreikį tyrinėti ir atrasti, keisti, kurti, siekiant užbaigti iki galo pradėtą darbą ar sumanymą.

Veiklos pasiekimų sritys:	
Aplinkos pažinimas	
Vaikų pasiekimai 1 – 3 m.	Ugdymo gairės
<p>Vertybinių nuostata Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.</p> <p>Esminis gebėjimas Bando apibūdinti save, šeimą, artimiausios aplinkos objektus.</p>	<p>Skatinti vaiką tyrinėti daiktus visais pojūčiais (matyti spalvas, liesti skirtingus paviršius, girdėti skleidžiamą garsą). Išbandyti daiktus kaip įrankius, juos pavadinti. Sudaryti galimybę tyrinėti, kaip dviejų ar trijų dimensijų daiktai tinka vienas prie kito, pvz.: dėlionės, kaladėlės. Skatinti kalbėti apie tai, ką gyvūnai ēda, kokius vaikus veda, ko reikia, kad augalas augtų ir pan. Mokyti savo kūno dalių pavadinimų, aptarti jų paskirtį.</p>
<p>Vaikų pasiekimai 3 – 6 m.</p> <p>Vertybinių nuostata Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors naujo.</p> <p>Esminis gebėjimas Apibūdina save, šeimą, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika.</p>	<p>Skatinti domėjimąsi socialine, kultūrine, gamtine aplinka, norą ją tyrinėti ir pažinti. Žaisti, rūšiuoti, kolekcionuoti įvairią gamtinę medžiagą, tyrinėti žemėlapius, gaublį, atlikinėti bandymus.</p> <p>Klausytis įvairių gamtos ir aplinkos garsų, aiškintis jų kilmės priežastis, stebėti dienos orus, metų laiką ir gamtos pokyčius, kurie tuo metu vyksta.</p> <p>Sukurti situacijas aiškintis (ragauti), kaip daržovės, vaisiai, uogos vartojami maistui, kuo jie naudingi.</p> <p>Skatinti vaikus saugoti aplinką ir gamtos resursus, pavyzdžiui, rūšiuoti šiukšles, taupyti energiją, vandenį, popierinius ar plastikinius indelius panaudoti antrą kartą (išvykose) arba meniniams sumanymams.</p> <p>Skaityti kūrinėlius apie gyvūnus, augalus, mokytis jais rūpintis ir prižiūrėti.</p> <p>Kurti grupės tradicijas ir taisykles, skatinant jų laikytis.</p> <p>Organizuoti vaikų išvykas į gamtą, muziejus, ūkius, tėvų darbovietes (profesijos), skiriant jiems nedideles užduotis, ką turėtų pastebėti, ko paklausti.</p>
Skaičiavimas ir matavimas	
Vaikų pasiekimai 1– 3 m.	Ugdymo gairės
<p>Vertybinių nuostata Nusiteikęs pažinti pasaulį skaičiuodamas ir matuodamas.</p> <p>Esminis gebėjimas Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą,</p>	<p>Duoti vienodo dydžio ir formos daiktų ir mokyti paimti vieną, du daiktus, sudėlioti juos į dvi, tris krūveles. Klausyti, kurioje iš dviejų krūvelių yra vienas daiktas ir kurių yra daugiau.</p> <p>Sukurti aplinką, kurioje vaikas galėtų vartyti tas pačias</p>

dydį. Jaučia dydžių skirtumus. Skiria žodžius „vienas“ ir „daug“	
Vaikų pasiekimai 3 – 6 m.	
Vertybinė nuostata Nusiteikęs pasaulio pažinimui, tyrinėti naudoti skaičius ir skaičiavimus.	knygeles, surinkti ir ardyti daiktus, tyrinėti jų dydžių santykius, visaip eksperimentuoti su spalvomis, dydžiais ir formomis, įvairiai judėti. Darant pauzes, pakartojant žodžius, judesius, skatinti vaiką juos įsidėmėti. Sudaryti galimybę rūšiuoti daiktus. Skatinti eksperimentuoti su įvairių dydžių ir formų daiktais, kaladėlėmis, kai iš jų norima pastatyti kuo aukštesnį bokštą, nutiesti kuo ilgesnį kelią ir pan.
Esminis gebėjimas Daiktų (realių ar pavaizduotų) kiekį apibūdina skaičiumi, susieja skaičių su atitinkamu jo simboliu. Sudaro, palygina daiktų grupes pagal kiekį. Apibūdina daikto vietą tam tikroje daiktų eilėje. Sudaro, pratęsia įvairias sekas, randa praleistus jų narius. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, talpa, tūris, laikas, daiktų panašumai ir skirtumai, daiktų tarpusavio ryšiai, santykiai, padėtis vienas kito atžvilgiu	Skatinti suvokti, tūrio, masės pastovumą. Pagal ilgį, aukštį, plotį, didumą, storį, svorį lyginti labai skirtingus ir vienodus daiktus uždedant ir pridėdant vieną prie kito. Siūlyti žaidimus, veiklą, kurioje dalyvaudamas vaikas įgytų supratimą apie ilgio, tūrio, masės matavimo priemones ir būdus, plėstų žodyną apie daiktų dydžių santykius, judėjimo kryptį, daiktų vietos nustatymui.
Iniciatyvumas ir atkaklumas	
Vaikų pasiekimai 1 – 3 m.	
Vertybinė nuostata Džiaugiasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.	Ugdymo gairės Pabūti greta vaiko, kai jis mokosi naujų veiklų. Žaisti, ką nors veikti vaikų akivaizdoje, kad jie galėtų stebėti atskirus veiksmus, procesą. Kantriai padėti vaikui mokytis, kai jis rodo iniciatyvą, domisi naujais veiksmais. Padėti įveikti kliūtis, jei po daugelio bandymų jam nepavyksta atlikti norimo veiksmo. Pasirūpinti saugia aplinka grupėje, lauke. Skatinti vaikus pastatyti bokštelį, iki galo sudėti dėlionę. Siūlyti vaiko poreikius atitinkančių priemonių veiklai, nuolat praturtinti grupę kuo nors nauju, pasiūlyti naujų žaidimų, veiklų.
Esminis gebėjimas Laisvai juda erdvėje, pats keičia veiklą, pasirenka vieną iš kelių daiktų, iškilus sunkumams kreipiasi pagalbos į suaugusįjį.	Skatinti vaikus pabaigti pradėtus darbus, padėti vienas kitam įveikti problemas. Siūlyti vaikams kruopštumo, susikaupimo reikalaujančių darbų, pvz.: įverti siūlą, siūti sagą, prisukti veržlę ir pan. Pastebėti ir palaikyti vaiko iniciatyvą atlikti nesudėtingus darbus: plauti žaislus, teptukus. Skatinti turtingiau išplėsti jų pačių sumanymą.
Vaikų pasiekimai 3 – 6 m.	
Vertybinė nuostata Didžiuojasi savimi ir savo didėjančiais gebėjimais.	Tyrinėjimas Ugdymo gairės Duoti vaikams pajusti, paliesti bei tyrinėti įvairių medžiagų, formų, tinkamų žaisti daiktų ir žaislų, kurie skatina atlikti tiek stambiuosius, tiek smulkiuosius judesius. Sudaryti sąlygas naudoti ir vystyti įvairius gebėjimus, pvz., klausyti, stebėti, prisiminti, kalbėti, aptarti, priimti sprendimus. Mokyti atpažinti spalvas, simetriją ir formas, skatinti manipuliuoti kiekiais, eiti nuo vientiso prie dalių ir atgal, pvz.: padalinti plastilino gabalą ir vėl sulipdyti, išpilstyti vandenį į mažus buteliukus ir vėl supilti į didelį indą. Surinkti, rūšiuoti ir sudėlioti daiktus kokia nors tvarka, įvairiais būdais žaisti su medžiagomis, stiprinti tvarkos
Esminis gebėjimas Pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia ir ją plėtoja, kilus sunkumams, kreipiasi pagalbos į suaugusįjį.	
Vaikų pasiekimai 1 – 3 m.	
Vertybinė nuostata Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.	
Esminis gebėjimas Stengiasi išbandyti žaislus ar daiktus, stebi, kas vyksta aplinkui, rodo kitiems, ką pavyko padaryti. Bando suprasti, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta.	
Vaikų pasiekimai 3 – 6 m.	
Vertybinė nuostata Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.	

<p>Esminis gebėjimas Įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, bandymą, klausinėjimą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.</p>	<p>jausmą. Pateikti knygų ir paveikslėlių apie įvairius vaikų kasdienio gyvenimo aspektus... Eksperimentuoti su įvairiomis medžiagomis, keliant klausimą, kas atsitiks, aiškintis gamtos reiškinius. Išbandyti magnetą, vandens, šviesos poveikį augmenijai, žmogui, santykį su objektais, daiktais. Tyrinėti šešėlius, kaip keičiasi jų ilgis, forma per dieną. Vartyti knygas, enciklopedijas, pasinaudoti internetu, ieškant atsakymų į iškilusius klausimus. Skatinti vaiką aiškinti kitiems savo mintis, idėjas apie atliekamus skaičiavimus, matavimus, pastebėjimus.</p>
Mokėjimas mokyti	
Vaikų pasiekimai 1 – 3 m.	Ugdymo gairės
<p>Vertybinė nuostata Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ko išmoko. Esminis gebėjimas Mokosi žaisdamas, stebėdamas kitus vaikus ir suaugusius, klausinėdamas, išbandydamas, sprenddamas problemas, kurdamas, įvaldo kai kuriuos mokymosi būdus.</p>	<p>Duoti tokių žaislų, kurie skatintų stumti, traukti, imti, čiupinėti pirštais, kuriais galima įvairiais būdais manipuliuoti, esant minimaliai suaugusiojo pagalbai. Leisti žaisti ir mokyti individualiu tempu. Padėti suprasti savo galimybes ir apribojimus, sudaryti visas sąlygas tobulinti savo gebėjimus. Drąsinti inicijuoti žaidimus. Leisti patiems vaikams nuspręsti, kada jiems reikalinga pagalba. Netrukdyti, kai vaikas įsitraukia į žaidimą, ko nors mokosi, tačiau stebėti ir padėti ar padrąsinti, kai vaikas prašo ir kai tai būtina. Kalbaramsi su vaikais apie tai, ką veikė per dieną ir ko išmoko, plėtojant vaikų refleksijos gebėjimus. Vaikus drąsinti sakyti „Aš nežinau“, nebijoti suklysti ką nors darant, iškelti klausimus, problemas, galvoti, kaip rasti atsakymą ar sprendimą. Kalbėtis su vaikais, ko jie nori išmokti, kaip jie gali mokytis (naudotis enciklopedijomis, internetu), pastebėti vaiko norą ir sudaryti sąlygas to išmokti, siūlyti pasinaudoti imitaciniais žaidimams tinkamomis priemonėmis. Sudaromos sąlygos vaikui žaisti sudėtingus žaidimus ir kartu mokytis tyrinėti daiktus, medžiagas, jų savybes ir kitų dalykų.</p>
Vaikų pasiekimai 3 – 6 m.	
<p>Vertybinė nuostata Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko. Esminis gebėjimas Mokosi žaisdamas, klausinėdamas, ieškodamas informacijos. Pradeda suprasti mokymosi procesą.</p>	

Meninė kompetencija

Įvairių meno šakų raiškos priemonių pažinimą, gebėjimo reikšti savo nuotaiką, jausmus, mintis bei santykį su pasauliu įvairiomis meninės raiškos priemonėmis ugdymą, saviraiškos, kūrybiškumo skatinimą, kalendorinių švenčių ir liaudies papročių pažinimą.

Veiklos pasiekimų sritys:	
Meninė raiška	
Vaikų pasiekimai 1 – 3 m.	Ugdymo gairės
<p>Vertybinė nuostata Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje. Spontaniškai reiškia emocijas, išpūdžius dailės priemonėmis ir medžiagomis. Esminis gebėjimas Spontaniškai ir savitai reiškia išpūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas</p>	<p>Skatinti reaguoti į muzikos garsus, melodijas, balso intonacijas, suklūstant, krykštaujant. Bandyti sudominti ritmiškai ploti, trepsėti, barškinti ir kt. skambant muzikai. Žaisti, dainuoti dviejų - keturių garsų daineles, mėgdžioti gyvūnų, augalų judesius. Spontaniškai judėti grojant muzikai, groti perkusiniaisiais instrumentais. Skambant muzikai, rankų ir kojų judesiais bandyti mėgdžioti gyvūnus, žaisti muzikinius žaidimus. Suvokti lėtą, greitą muzikos</p>

<p>muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, piešdamas. Reaguoja į muzikos garsus, emociškai atliepia klausomus kūrinus. Tyrinėja dailės medžiagas ir priemones, džiaugiasi jomis, siekia pakartoti ir pratęsti idomią patirtį.</p>	<p>tempą. Parinkti tinkamas priemones, sukurti darnią estetinę aplinką. Skatinti atlikti kūno perkusiją, spalvomis išreikšti muzikos nuotaiką. Skatinti bendradarbiauti žaidžiant, dainuojant, grojant. Klausyti gamtos garsų, vokalinių ir instrumentinių kūrinų, emociškai reaguoti į muzikos nuotaiką. Improvizuoti plojant, stuksenant, trepsint, skanduojuant. Šokti pavieniui ir poroje, mokėti paprastųjų ir bėgamųjų žingsnių derinius. Judėti pagal ritmingą muziką. Kuriant dramos vaidmenis, bendradarbiauti su vaidinimo veikėju. Siekti eksperimentuoti, derinti kelias technikas atlikti dailės darbams. Tvarkingai naudoti medžiagas, saugiai elgtis su priemonėmis. Naudoti antrines žaliavas. Eksperimentuoti tapybos, grafikos, mišriomis dailės priemonėmis ir medžiagomis. Vaidinti pasakų inscenizacijose, šventiniuose renginiuose savo ir kitose ikimokyklinėse įstaigose. Drauge ir pavieniui dainuoti dainas apie Lietuvą, šokti ratelius, sakyti greitakalbes. Stebėti aplinką ir bandyti kūnu pavaizduoti objektus, reiškinius, eksperimentuoti pantomimos elementais. Padėti ugdytiniui pažinti savo jausmus, emocijas, jas išreikšti, įvardinti.</p>
Vaikų pasiekimai 3 – 6 m.	Estetinis suvokimas
<p>Vertybinė nuostata Domisi, gėrиси, grožisi aplinka, meno kūriniais, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.</p> <p>Esminis gebėjimas Emociškai reaguoja girdėdamas darnų garsų, intonacijų, žodžių sąskambį. Paklaustas pasako, ar patiko muzikos kūrinėlis, dainelė, šokis, vaidinimas, dailės darbelis. Klausosi įvairaus stiliaus, žanrų muzikos kūrinų ir spalvomis ar piešiniu spontaniškai perteikia kilusius įspūdžius. Kartu su kitais dainuoja, improvizuoja balsu.</p>	Ugdymo gairės
Vaikų pasiekimai 1 – 3 m.	<p>Džiaugtis menine veikla, noriai dainuoti, šokti, rodyti judesius. Stengtis kuo gražiau ir išraiškingiau deklamuoti, vaidinti. Stengtis pastebėti tai, kas gražu ir tai panaudoti savo meninėje raiškoje. Papasakoti, ką sukūrė, kodėl tai yra gražu. Domėtis kitų kūrybinėmis idėjomis, jas pakomentuoti. Savo aplinkoje džiaugtis, gėrėtis gamta. Kartu su pedagogu apžiūrėti spalvotas knygas, paveikslėlius, albumus, įvardinti kas jose patiko. Džiaugtis žaislais, žaisti. Žaidžiant stalo žaidimus pastebėti iliustracijas, atkreipti dėmesį į spalvas, formas. Kurti darbelius iš molio, gamtinės medžiagos, antrinių žaliavų, vertinti juos. Rūpintis savo išvaizda, turėti savitą skonį, siekti derinti drabužius, spalvas. Išsakyti savo įspūdžius iš matyto vaidinimo, išgirsto muzikos kūrinio, pamatyto paveikslo, apibūdinti matytas detales, formas, spalvas. Reaguoti į kitų nuomonę, siekti įsitraukti į suaugusiojo pasiūlytą ugdymąsi skatinančią veiklą.</p>
<p>Vertybinė nuostata Domisi, trumpam sutelkia dėmesį, gėrиси, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla.</p> <p>Esminis gebėjimas Emociškai reaguoja girdėdamas darnų garsų, intonacijų, žodžių sąskambį. Paklaustas pasako, ar patiko muzikos kūrinėlis, dainelė, šokis, dailės darbelis.</p>	Kūrybiškumas
Vaikų pasiekimai 3 – 6 m.	Ugdymo gairės
<p>Vertybinė nuostata Domisi, gėrиси, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla. Mėgaujasi muzikavimu, šokiu, dailės veikla.</p> <p>Esminis gebėjimas Jaučia, suvokia ir apibūdina elementarius muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno ypatumus, grožisi meno kūriniais, džiaugiasi savo ir kitų kūryba, žavisi aplinkos grožiu, dalijasi išgyvenimais, įspūdžiais, pastebėjimais, vertinimais.</p>	<p>Gebėti išvelgti problemas, klausinėti, diskutuoti ir fantazuoti. Klausytis garsų gamtoje, aplinkoje, muzikoje, bandyti išsakyti pastebėjimus. Sugalvoti idomių idėjų, išradimai, neįprastai panaudoti įvairias medžiagas. Stebėti aplinką,</p>
Vaikų pasiekimai 1 – 3 m.	Ugdymo gairės
<p>Vertybinė nuostata Domisi savo aplinka, reaguoja į naujoves. Emociškai džiaugiasi kūryba, garsais.</p> <p>Esminis gebėjimas Atranda vis naujus veiksmus ir dalykus</p>	

įprastoje aplinkoje, žaidžia, juda, skatina savo smalsumą.	išsakyti pastebėjimus. Eksperimentuoti su balsu, dainuoti tyliai, garsiai, linksmai, liūdnai, piktai. Įsivaizduoti gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos jam pasakojama, skaitoma. Vaidinti fantastinius personažus. Žaisti kūrybinius vaidmenų žaidimus. Gebėti formuoti gerus santykius su bendraamžiais. Būti aktyviu, užduoti daug klausimų. Žaislus išardyti, mėginti surinkti. Tyrinėti priežastis ir pasekmės santykius. Suvokti laiko sąvoką ir seką. Įgyvendinti kūrybiškus sumanymus, stebėti ir demonstruoti menininkų, kompozitorių kūrybos darbus, su kitais juos aptarti. Tapyti įvairia technika ant skirtingų medžiagų (piešti ant senų batų, medžio gabalų ir kt.). Štampuoti pirštais, pagaliukais, kempinėlėmis, kurti plėšyto popieriaus siužetus. Rengti dailės darbų parodas. Kalbėti, sekti savo kūrybos pasakas, išsakyti mintis, rimuoti žodžius, pasinerti į kūrybos procesą. Siekti kuo dažniau atrasti vis naujus dalykus artimiausioje įprastoje aplinkoje.
Vaikų pasiekimai 3 – 6 m.	
<p>Vertybinė nuostata Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.</p> <p>Esminis gebėjimas Savitai reiškia savo sumanymus įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.</p>	

M. MONTESSORI METODO TAIKYMAS 3–6 METŲ VAIKAMS

M. Montessori sistema vadovaujasi pedagoginiais - psichologiniais atradimais: kiekvienas vaikas turi įgimtą dėmesio koncentraciją intelektinei veiklai, tvarkos pojūčiui, pasirinkimo laisvei. Metodas grindžiamas individualia vaiko raida bei amžiaus tarpsnio ypatumais.

M. Montessori ugdomoji aplinka paruošta taip, kad vaikas kuo daugiau lavėtų ir ugdytųsi savarankiškai. Montessori mokytojas ne moko, o vadovauja vaiko saviugdai. Pedagogas yra vaiko vidinės raidos stebėtojas. Šioje vaiko-pedagogo sąveikoje mokytojo aktyvumo centras persikelia į vaiką. Pedagogo ir vaiko ryšyje atsiskleidžia į vaiko prigimtinius poreikius bei galimybes orientuotas ugdymas.

Kiekviena ugdomosios aplinkos erdvė sudaro atskiras ugdymo turinio dalis. Ugdymo turinio modeliavimas per edukacinę aplinką - vienas iš ugdymo turinio modeliavimo būdų - ryškus M. Montessori pedagogikoje. Ugdomoji aplinka:

- ✓ puoselėja vaiko vertybines nuostatas, ugdo intelektualius ir kūrybinius gebėjimus, siekia emocijų darnos;
- ✓ aplinka modeliuojama atsižvelgiant į vaiko prigimties unikalumą, individualumą, sociokultūrinę patirtį;
- ✓ prioritetas skiriamas vaiko-pedagogo partnerystės lygiaverčio bendradarbiavimo, spontaniško reagavimo raiškai;
- ✓ fizinės aplinkos kokybė lemia ugdymo kokybę ir yra vienas iš sėkmingos vaikų raidos aspektų.

Socialinė kompetencija

Veiklos pasiekimų sritys:	
Emocijų suvokimas ir raiška	
Vaikų pasiekimai 3-6 metų	Ugdymo gairės
<p>Vertybinė nuostata. Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.</p> <p>Esminis gebėjimas. Atpažįsta bei įvardija savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais,</p>	<p>Mokėti atskirti gerus ir blogus įpročius; įvardinti pagrindines emocijas; kūno išraiška pavaizduoti liūdną, linksmą, pikta; suvokti, kad gali kalbėti gerus ir blogus žodžius, valdyti savo jausmus; vartydami grožinę literatūrą atrasti veikėjų emocines išraiškas, atpažinti blogą ir gerą poelgius; daiktus naudoti pagal paskirtį.</p>

žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus (užjaučia, padeda).	
Savivoka ir savigarba	
<p>Vertybinė nuostata. Save vertina teigiamai.</p> <p>Esminis gebėjimas. Supranta savo asmens tapatumą („aš esu, buvau, būsiu“), pasako, kad yra berniukas / mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teisę būti, žaisti kartu su kitais.</p>	<p>Pasakyti savo vardą, pavardę, lytį, kiek metų, domėtis, mėgti; tyrinėti save, naudotis veidrodžiu; didžiulis savo šeima; žinoti ką gali ir moka daryti; žinoti vardą, pavardę, amžių; suprasti, kad buvo mažas; kurti, fantazuoti laisvai jungti realybę su prasimanytais dalykais apie save.</p>
Santykiai su suaugusiais	
<p>Vertybinė nuostata. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.</p> <p>Esminis gebėjimas. Pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais.</p>	<p>Padėti auklėtojui tvarkytis grupėje žaislus; įtraukti suaugusįjį į savo žaidimus ir bendrą veiklą; kilus pavojui, kviešti suaugusiuosius; kurti bendrus kūrybinius projektus; veikti savarankiškai ir tikėtis suaugusiojo palaikymo; drauge su pedagogu kurti elgesio grupėje taisykles; laikytis sutartų taisyklių, suaugusiojo prašymų.</p>
Santykiai su bendraamžiais	
<p>Vertybinė nuostata. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais.</p> <p>Esminis gebėjimas. Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalinasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), suaugusiojo padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.</p>	<p>Pastebėti naujus grupės draugus, parodyti jiems palankumą, pakviesti žaisti; turėti draugų, aptarti savo ir draugo pomėgius; draugams siūlyti savo žaidimų idėjas; dalintis su draugais savo žaislais; padėti draugui, kai jam reikia pagalbos; atskleisti draugui paslaptį, pasisakyti apie iškilusius sunkumus; pamatyti žaidžiančius vaikus, pasiprašyti kartu žaisti.</p>
Savireguliacija ir kontrolė	
<p>Vertybinė nuostata. Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį.</p> <p>Esminis gebėjimas. Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito), įsivardinęs geba nusiraminti.</p>	<p>Kultūringai pasisveikinti, kreiptis, atsiprašyti, spręsti ginčus, prasilenkti iš nugaros ir priekio, įsiterpti į pokalbį, vaišinti; primenant ir savarankiškai laikytis žaidimų ir tvarkos taisyklių; pasiūlyti paties sugalvotus konflikto sprendimo būdus; ieškoti pagalbos stresinėje situacijoje; stebėti gerus draugų darbus, poelgius, juos vertinti, džiaugtis, kartu su tėveliais kurti elgesio grupėje taisykles; tvirtai laikytis nuomonės, susitarimo, taisyklių.</p>
Problemų sprendimas	
<p>Vertybinė nuostata. Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.</p> <p>Esminis gebėjimas. Atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir</p>	<p>Suprasti, kad susidūrė su sudėtinga veikla, kliūtimi, problema; bandyti įveikti sunkumus pačiam; stebėti, kaip panašioje situacijoje elgiasi kiti ir išbandyti jų naudojamus būdus; suprasti, kad pavyko įveikti sunkumus; tartis su kitais dėl veiksmų atlikimo; nepasiekus tikslo, bandyti keletą kartų; nepasisekus prašyti suaugusiojo pagalbos; sakyti: „Aš tai padarysiu“ ir bandyti tol, kol pavyks arba</p>

kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų, nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.	sugalvoti kitaip; ieškoti tinkamų sprendimų, pradėti numatyti priimtų sprendimų pasekmes.
--	---

Sveikatos saugojimo kompetencija

Veiklos pasiekimų sritys:	
Kasdienio gyvenimo įgūdžiai	
Vaikų pasiekimai 3-6 metų	Ugdymo gairės
<p>Vertybinė nuostata. Noriai ugdomi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.</p> <p>Esminis gebėjimas. Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.</p>	<p>Tvarkingai valgyti; serviruoti stalą; teisingai naudotis stalo įrankiais; kosint, čiaudint, prisidengti burną; pačiam pasirinkti darbui vietą; tinkamai naudotis žirkklėmis, peiliu, adata; savarankiškai apsirengti, nusirengti, išsiversti rankovę, sulankstyti, pakabinti rūbus, apsiauti, nusiauti batus; savarankiškai praustis; nusišluostyti rankas ir veidą; savarankiškai susišukuoti, pinti kasą; sagstyti sagas, rišti, varstyti, kabinti kabeles, užtraukti užtrauktuką, atsegti ir užsegti „žiogelius“; skalauti, gręžti, džiauustyti rūbus, lyginti; lankstyti servetėles, prižiūrėti augalus, komponuoti gėles, ruošti ir pjaustyti daržoves, blizginti sidabrą, valyti dulkes.</p>
Fizinis aktyvumas	
<p>Vertybinė nuostata. Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.</p> <p>Esminis gebėjimas. Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai atlieka veiksmus, kuriems būtina akių-rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.</p>	<p>Aktyviai judėti, esant reikalui atsipalaiduoti; saugiai naudotis fiziniam judėjimui skirta įranga, priemonėmis, žaislais;</p> <p>atlikti pratimus su sporto inventoriumi lauke, sporto salėje; bėgioti keičiant kryptį, tempą žaidžiant gaudynes su draugais; šokinėti abiem kojom vietoje, lengvai judant pirmyn; laiptoti pasviromis kopėtelėmis, gimnastikos sienele; rungtyniauti estafetėse; derinti kojų ir rankų judesius; dalyvauti mankštose;</p> <p>žaisti orientacinius žaidimus; žaisti judrius žaidimus; žaisti krepšinį, futbolą ir kt.; dalyvauti sveikatos ugdymo akcijose.</p>

Komunikavimo kompetencija

Veiklos pasiekimų sritys:	
Sakytinė kalba	
Vaikų pasiekimai 3-6 metų	Ugdymo gairės
<p>Vertybinė nuostata. Nusiteikęs išklaudyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.</p> <p>Esminis gebėjimas. Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiaisiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreiškdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos</p>	<p>Vartoti paprastus, gramatiškai taisyklingus sakinius; atsakyti į klausimus, atpasakoti trumpus kūrinius, papasakoti apie gamtos reiškinius, techniką; vartoti vaizdingus palyginimus, žodžius, rišliai pasakoti; išklaudyti kūrinių iki galo nepertraukiant skaitančiojo; suprasti, kad kūrinys turi pradžią ir pabaigą; formuluoti išplėstinius sakinius; pagal taisykles kalbėtis telefonu;</p> <p>taisyklingai tarti daugumą gimtosios kalbos garsų; nustatyti</p>

grožį.	garsus žodžio pradžioje, viduryje, pabaigoje; dalyvauti pokalbyje; sekti girdėtas pasakas ir kurti savo; įsidėmėti vaizdingus posakius, vartoti kasdieniniame darželio gyvenime.
Rašytinė kalba	
<p>Vertybinė nuostata. Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu. Esminis gebėjimas. Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.</p>	<p>Pildyti orų kalendorių, kurti sutartinius ženklus, simbolius; domėtis abėcėlės raidėmis, skaitymu bandyti skaityti trumpus, jam reikšmingus žodžius; vaizduoti, kad skaito knygą, kuri buvo jam skaityta, imituoti skaitymą pagal knygos iliustraciją; domėtis ir suprasti skirtingų spaudinių funkcijas; kopijuoti ir bandyti rašyti raides, aplinkoje esančius žodžius; parašyti ir perskaityti savo ir artimųjų vardus; domėtis įvairiomis rašymo priemonėmis; išreikšti norą naudotis kompiuteriu; gerbti ir tausoti knygas, kitus spaudinius; kurti lankstinukus, knygeles, skelbimus, kvietimus, iliustruoti knygas; naudoti derinimo korteles, gretinti paveikslą ir tikrą daiktą, derinti paveikslą ir muliažą; vedžioti smiliumi ir didžiuoju pirštu šiurkščiąsias raides, pasakyti raidžių pavadinimus, jungti simbolius su žodine išraiška; derinti užrašus su raidynu; dirbti su metaliniais intarpais, brūkšniuoti, kombinuoti schematinį, ornamentinį piešinį; atlikti žodinius nurodymus, susijusius su ženklų seka.</p>

Pažinimo kompetencija

Veiklos pasiekimų sritys:	
Aplinkos pažinimas	
Vaikų pasiekimai 3-6 metų	Ugdymo gairės
<p>Vertybinė nuostata. Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja. Esminis gebėjimas. Įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.</p>	<p>Stebėti ir įsidėmėti metų laikų reiškinius, orų permainas, išskrendančius ir parskrendančius paukščius; aptarti miško žvėrelių ir paukštelių gyvenimo sąlygas žiemą; aptarti augančius augalus; suprasti elektrinių, stiklinių, aštrių buities daiktų ir prietaisų keliamą pavojų; pasakoti apie savo šeimą, žinoti svarbią asmeninę informaciją; orientuotis artimoje aplinkoje; pasakyti savo šeimos narių vardus, profesijas, žinoti savo namų adresą; atpažinti ir įvardinti naminius, kai kuriuos laukinius gyvūnus, augalus, paaiškinti, kaip reikia juos prižiūrėti; skirti daržoves, vaisius, uogas, žinoti pavadinimus; domėtis gamtos reiškiniais, orų kaita; domėtis atliekų rūšiavimu, žinoti, kad reikia taupyti elektrą, vandenį, šilumą; žinoti tradicines šventes, domėtis savo gimtinės istorija, papročiais; domėtis ir mokėti naudotis buitinais prietaisais, informacinėmis technologijomis; žaidžiant naudoti vis didesnę erdvę; įvardinti oro reiškinius.</p>
Skaičiavimas ir matavimas	
<p>Vertybinė nuostata. Nusiteikęs pasaulį pažinti skaičiuodamas ir matuodamas. Esminis gebėjimas. Geba skaičiuoti daiktus, palyginti daiktų grupes pagal kiekį, vartoti skaitmenis,</p>	<p>Suvokti ir skirti atskiras paros dalis ir jas įvardinti (diena, naktis, rytas, vakaras); suvokti parų keitimąsi, vartoti sąvokas šiandien, vakar, rytoj; žinoti metų laikus, paros dalis; skirti dešinę ir kairę savo kūno puses; apibūdinti daiktų vietą ar padėtį kitų ar vienas kito atžvilgiu; suvokti laiko</p>

<p>apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas. Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydį. Jaučia dydžių skirtumus, daikto vietą kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, tūris, laikas. Pradedą suvokti laiko tėkmę ir trukmę.</p>	<p>trukmę; suprasti, kad daiktų skaičius nepriklauso nuo daiktų dydžio ar formos; vizualiai suvokti skaičiaus sandarą, dešimtainės sistemos išdėstymą, įtvirtinant skaitmenų seką nuo 1 iki 9, 10 – 90, 100 – 900, 1000, skaičiuoti nuo 1 iki 10; įsiminti skaičių seką, suprasti 0 sąvoką. Matavimas. Grupuoti daiktus pagal įvairius požymius: formą, spalvą, ilgį, plotį, aukštį; dėlioti daiktus didėjimo, mažėjimo tvarka; skirti plokštumos ir erdvės figūras.</p>
Iniciatyvumas ir atkalumas	
<p>Vertybinių nuostata. Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais. Esminis gebėjimas. Savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam išitraukia ir ją plėtoja, geba pratęsti veiklą po tam tikro laiko tarpo, kreipiasi į suaugusiųjų pagalbą, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.</p>	<p>Aktyviai bandyti įveikti netikėtus sunkumus, tartis su kitais; savarankiškai išbandyti įvairias veiklas, pasitikėti savimi; pačiam sugalvoti žaidimą ir ilgai jį plėtoti; stebėti kalbančiųjų veidus; aktyviai siūlyti savo idėjas ir sprendimo būdus; rodyti iniciatyvą vadovauti sugalvotam žaidimui ir buriant kitus vaikus; rasti išeitį, susidūrus su kliūtimi.</p>
Tyrinėjimas	
<p>Vertybinių nuostata. Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja. Esminis gebėjimas. Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, bandymą, klausinėjimą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.</p>	<p>Tyrinėti jį supančią aplinką visais pojūčiais; pasirinkti tinkamas priemones tiriamajai veiklai; atlikti trumpalaikius ir ilgalaikius stebėjimus; stebėjimams naudoti įvairias priemones (mikroskopą, lupą); suvokti daiktų paskirtį; aptarti nesudėtingų stebėjimų, bandymų planus, numatyti rezultatus, mokyti pavaizduoti jį nesudėtingose lentelėse, diagramose; atlikti tiriamąją veiklą, daryti išvadas; tyrimams naudoti skaitmenines technologijas; žinoti ir paaiškinti, kad su nežinomais daiktais ir medžiagomis reikia elgtis atsargiai.</p>
Mokėjimas mokytis	
<p>Vertybinių nuostata. Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko. Esminis gebėjimas. Mokosi žaisdamas, stebėdamas kitus vaikus ir suaugusiuosius, klausinėdamas, ieškodamas informacijos, išbandydamas, sprenddamas problemas, kurdamas, įvaldo kai kuriuos mokymosi būdus, pradeda suprasti mokymosi procesą.</p>	<p>Kūrybiškai žaisti, veikti, siūlyti veiklos idėjas, imtis iniciatyvos joms įgyvendinti; drąsiai spėti, bandyti, klysti ir taisyti klaidas; spėlioti veiksmų pasekmes; ieškoti reikiamos informacijos įvairiuose šaltiniuose (enciklopedijose, knygose); kalbėti apie tai, ką norėtų sužinoti, planuoti savo veiklą; išsakyti savo požiūrį į mokymąsi mokykloje; pasakyti, ką išmoko, ko dar norėtų išmokti; mokintis iš kitų patirties; siūlyti idėjas, ko ir kaip galima būtų mokytis kartu.</p>

Meninė kompetencija

Veiklos pasiekimų sritys:	
Meninė raiška	
Vaikų pasiekimai 3-6 metų	Ugdymo gairės
<p>Vertybinių nuostata. Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje. Esminis gebėjimas. Spontaniškai ir savitai</p>	<p>Muzika, šokis Bandyti pamėgdžioti paukščių balsus molinėmis švilpynėmis; dainuoti, niūniuoti savo žaislams įvairias melodijas; jausti malonumą dainuojant namuose, lauke,</p>

<p>reiškia įspūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.</p>	<p>grupėje, šventėse; žinoti, kokia atliekamos dainos nuotaika; tiksliai pradėti dainą po pauzės ar įžangos; groti vaikiškais instrumentais; panaudojant kūno galias išgauti ritmą: linksi galva, kilnoja pečius, siūbuoja, mojuoja ir t. t.</p> <p>Žaidimai, vaidyba Stebėti, kaip scenoje vaidina aktoriai profesionalai; rengti dramos teatro pasirodymus grupės draugams, tėveliams, pačiam pasirenkant vaidinamo kūrinio veikėjus; nevaržomai išryškinti būdingus judesius, veikėjo elgsenas, kalbos manieras; lankytis teatruose.</p> <p>Vizualinė raiška Tyrinėti, domėtis tautodailės ir šiuolaikinio meno kūriniais; žiūrėti reprodukcijas; įvairiose aplinkose pastebėti meno kūrinius; domėtis kūrybos procesu.</p>
Estetinis suvokimas	
<p>Vertybinė nuostata. Domisi, gėrisi, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla.</p> <p>Esminis gebėjimas. Pastebi ir žavisi aplinkos grožiu, meno kūriniais, džiaugiasi savo ir kitų kūryba, jaučia, suvokia ir apibūdina kai kuriuos muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno estetikos ypatumus, reiškia savo estetinius potyrius, dalijasi išgyvenimais, įspūdžiais.</p>	<p>Kurti įvairias autorines knygeles; intonuoti skaičiuotes, eilėraščius; klausytis dainų žaidžiant, piešiant, sportuojant, einant linija; nusakyti muzikos nuotaiką, tyrinėja melodiją, ritmą, dainavimo tempą; pasiūlyti kūrybinių idėjų; pasakoti savo nuomonę apie savo ir kitų išorės grožį, apie gražų ir negražų bendraamžių poelgį; pastebėti spalvų ir formų, garsų darną ir įvairumą.</p>
Kūrybiškumas	
<p>Vertybinė nuostata. Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.</p> <p>Esminis gebėjimas. Savitai reiškia savo įspūdžius įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.</p>	<p>Kurti žaidimui erdves; daryti pirštų, delno, pėdų atspaudus ir pildyti juos detalėmis (komponuoti paveikslą); tolerantiškai priimti kitų kūrybą; teikti siūlymus, išsakyti savo nuomonę; rengiant parodas, gaminti dekoracijas; tyrinėti, eksperimentuoti įvairiomis medžiagomis, priemonėmis; išgyventi kūrybos džiaugsmą, kurdamas mokėti atsipalaiduoti; matyti įvairias formas ir erdvės derinius; saviraiškai naudoti įvairaus dydžio gamtinę medžiagą, antrines žaliavas; atrasti įvairių faktūrų įvairovę; spontaniškai veikti derinant aplikavimą su piešimu, tapymu, štapavimu, lipdymu, papildyti darbelius gamtine medžiaga.</p>

V. UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Vaikų ugdymosi pasiekimai – tai ugdymosi procese įgyti vaikų gebėjimai, žinios ir supratimas, nuostatos, apie kuriuos sprendžiame iš vaikų veiklos ir jos rezultatų.

Kauno lopšelyje-darželyje „Linelis“ vaikų pažanga ir pasiekimai vertinami pagal „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašą“ (2014). Pasiekimų aprašą sudaro 18 vaiko ugdymosi pasiekimų sričių, išskirtų siekiant visuminio vaiko asmenybės ugdymosi ir atsižvelgiant į vaiko raidos bei ugdymosi ypatumus. Pasiekimų sritys yra lygiavertės. Jos apima visus svarbiausius vaiko nuo 1 iki 6 metų pasiekimus, kurie sudaro pamatą sėkmingai kompetencijų plėtotei priešmokykliniame ugdyme.

Vaikui pradėjus lankyti darželį, siekiama užtikrinti globos ir ugdymo tęstinumą, ypač adaptaciniame laikotarpyje. Pedagogai, siekdami pažinti vaiką, pirmiausia individualiai bendrauja su tėvais (globėjais), išsiaiškina šeimos lūkesčius, vaiko poreikius, interesus, nustato esamą gebėjimų lygį, specialiuosius ugdymo(si) poreikius.

Duomenys apie vaikus renkami nuolat stebint, kaupiant vaikų darbelius, užrašant naujus reiškinius dienynų ataskaitose ir vaikų darbų aplanke, atkreipiamas dėmesys į ypatingus pasiekimus ar nesėkmes, taikant šiuos metodus: stebėjimą, ugdomosios veiklos analizę, pokalbius, tyrimus.

Vertinant vaiko pasiekimus ir pažangą, svarbu:

- Visus pastebėjimus sistemingai fiksuoti metų eigoje ir kaupti „Vaiko aplanke“.
- Vaikų pasiekimus vertinti nuolat padarius pažangą.
- Išklausti vaiko nuomonę, kaip jis vertina save.
- Vaiką įvertinti du kartus metuose (rudenį ir pavasarį).
- Vertinimą vykdyti pedagogų komandai: (mokytojos ir specialistės).
- Išlaikyti vertinimo medžiagos konfidencialumą.

Vertinimo rezultatus aptarti mokytojų tarybos posėdžio metu, dalyvaujant pedagogams atlikusiems vertinimą.

Apie vaiko pasiekimus ir pažangą informuojami tėvai (globėjai). Jiems individualiai parodoma surinkta medžiaga, kalbamasi asmeniškai, prašoma papildomos informacijos. Tėvai įvertina vaiko pastangas ir veiklą.

Pagal sukauptą vaiko pažangos medžiagą individualizuojamas ugdymas, parenkami tikslai, metodai, kurie atitinka vaikų amžiaus tarpsnio ypatumus, padeda plėtoti ugdymo perspektyvas, didina vaiko savivertę, padeda suvokti jo galimybes, pažangą ir tuo didžiuotis, taip pat padeda pedagogams numatyti savo kompetencijų tobulinimo sritis.

Ugdymo(si) pasiekimų vertinimo kriterijai tobulinami ir atnaujinami iškilus poreikiui. Vertinimo rezultatai panaudojami ugdymo programos įgyvendinimo analizei, ugdymo tęstinumui bei individualios veiklos planavimui.

VI. NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (2011 m. kovo 17 d. Nr. XI-1281).
2. Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašas. (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. birželio 7 d. įsakymo Nr. V-1009 redakcija).
3. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-983.
4. Lietuvos vaikų ikimokyklinio ugdymo koncepcija, 1989.
5. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos, 2015.
6. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas, 2014.
7. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa, 2022.
8. Verseckienė O., Marcinkus F. Ir kt. Po tėviškės dangum. Etninio ugdymo gairės. 1995.
9. Žukauskienė R. Raidos psichologija. Valstybinis leidybos centras. Vilnius. 1996.
10. Maceina A. Tautinis auklėjimas. Kaunas. 1991.

11. Fisher D. C. Montesoriška motina. 1992
12. Montessori M. Mokslinės pedagogikos pagrindai. Kaunas, „Šviesa“. 1992.
13. Neišplėtotos kalbos ugdymas. Logopedo knyga. Kaunas, „Šviesa“ 2000.
14. Ivoškuvienė R., Mamonienė Z., Pečiulienė O., Stošiuvienė K., Ikimokyklinio amžiaus vaikų neišplėtotos kalbos ugdymas, Liucilijus 2014.
15. Ivoškuvienė R., Kaffemanienė I. Ir kt. Sutrikusios raidos vaikų ikimokyklinio ugdymo gairės, I-II d. ŠUL 2003.
16. Ankstyvojo ugdymo vadovas. Tėvams globėjams, pedagogams. – V., 2001.
17. Caughlin P. A. Į vaiką orientuotų grupių kūrimas. – V., 1997.
18. Daniels Elen R., Statford K. Atvirų grupių visiems kūrimas. – V., 2000.
19. Gage N. J., Berliner D. C. Pedagoginė psichologija. – V., 1994.
20. Ikimokyklinio ugdymo gairės. Programa pedagogams ir tėvams. – V., 1993.
21. Ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programas vykdančių mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo metodika V., 2020.
22. Sterfeldt E., Mathiasen Ch. R. Pedagogika ir demokratija. – V., 1999.
23. „Geros mokyklos koncepcija“ ŠMM, 2015.
24. Rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo mokytojams „Žaismė ir atradimai“, 2022.
25. <https://school-education.ec.europa.eu/>.

Suderinta
Kauno miesto savivaldybės administracijos
Švietimo skyriaus vyriausioji specialistė

Audronė Bukmanaitė

2023-07-29